

ס :

עין משפט
גור מצוה

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

מסורת הש"ס

(א) ועורבין פנ. ישינ.
(ב) ולפני פ"א מיהו.
(ג) וקראתו כתיב רשע תחזיו
ועין בעין ועקב.
(ד) ובהמש"ו ור"י ור"ש
ל"ב אסורן (ט) ו"ג מוס
לקמן פנ. ד"ה לקח. (ו) פ"ה
מנרת שש"י עובס.
(ז) וקדושין פט. (ח) ולקמן
פנ. (ט) ויקרא (ס) ויקרא (סא)
(סא) ו"ג ולבסוף אחר ד"ה
בדנקא. (סב) וקדושין י"ג.

הגרות הב"ח

(א) בבבב"ה ו"ן ו"ן
לו אסור: (ב) רש"י
ד"ה לרבות דלוריתא
דאורייתא דרך:

הגרות הגר"א

[א] נ"ה היכי דמי ט"ו.
ג"כ פ"ה ה"ח א"ל
הש"ס פסק דנשיבין
במר משקלא אילני וע"י
רש"י פ"ב ח' ד"ה וימינא
ט"ו ור"ה ב"ח בספ"א
ומש"ל מ"ה ח' ור"ה
הול"ה ט"ו ור"ה נחשת
דבק"ה הוא א"כ רבית
וא"כ ברש"א ע"כ רבית
ק"ל"ה הוא וי"מ פ"ן
דלילין ב"ר הכסף דק"מ
ל"ל רוחא דנפקא אח"ה
ט"ו ועמ"ש רב"ט ב"י
פ"ה ק"מ פ"ק ג"כ י"ג.

לע"ו רש"י

אשטלי"ר
[אישטלי"ר]. לפרק עם
מסוק.
פרי"ש [פרי"ש].
צ"ח.
אשטלי"ר [אישטלי"ר].
ליב"ן.
אשטלי"ר כ"ח פוקוסים
ברוכותא צבעיות.

משום דמרווח פרוטא. ואזרי פירות ילאו שהולו וימכרו זול: מסיר דכבר הנראה. הלא יכול הלוקח לראות ולהזיז מה דמי הפסולת הנכר מאלו שיטו בחמרים ועוב לו להעלות בדמיהן של אלו ימר על כן מפני הטורח: משרבטין. לשון שרביט כדמפרש לקמיה שווקף שער הבהמה כשרביט שמראה שמינה: ואין נופחין בקרביים. בני מעיים הנמכרים צבית הטבח שיראו רחבים וגדולים: ואין שורין כשר כמים. שמלכין והכחוש גראה שמן: מיא דמיורא. משקין אומה מי סובין והם נופחין מעיה ושערה נוקף: מוקפסא. וקירלוקף אשטלי"ר צלע"ז: למירמא תומי לפרבנלא. פרט"ש. לייפוחו עשין לו תלאי מחטוי משי סביב: לכסופי. אשפריש"ר צלע"ז בני סובין: קרמי. צבדים המלויים אוברי"ן צלע"ז: למידק לרדי. להדק צבדי קננוס צמקנות עץ שיראה מוטן דק: לללומי גירי. לזיר חיזים: דיקולי. סליס: צבדים. מותר שאינו אלא ליפות והרולה להוסף על דמיהם צביל ויפיים מוחל הוא: צעתיקי. אסור שגויג א"ה העין שנראים כחדשים: לצביס. שיהי זקנו לכן וצבע שמור ונראה ככחור: ויבגן. קנה אומי לעבר. ונעני היה דעבד עברי אסור לאחר מוכרי"ן ו"שין היכול נוהג: ויהיו עניים בני ציך. משנה היא (ואמת פ"א מ"ה). טוב לי לפינס עניי ישראל וישמטיו: לקניה. זקנו: לזיק מלרש נחלן. זה רנאל:

הדרן עלך הזהב

איוהו נשך. שהוא נשך דשקל מנייה מאי דלא יחבי ליה: המרכב כפירות. והמרכב שכל לעלמו כפירות. ונמנאל מפרש דבהלואות כסף או פירות נמי היו מרכיב שהרי מתרבה ממונו. והכא ריבית דרבנן קמפרש דרך מקח וממכר: דינר וסב. כ"ה דינר כסף: וכן השער. כך היו נמכרין בעיר והותר לו לתת מעות עכשו על מנת לתן לו זה חטין כל ימות השנה בדמים הללו כשיעור מעותיו. ואע"פ שעכשו אין לו חטין דמתן בפיקדון (דף ע"ב): ילא השער פוסקין ואע"פ שאין ליה יש ליה יכול המוכר הלו לקנותם עתה כמעט הללו: עמדו חטין. לאחר זמן ב"ל דינרין: אמר לו קן לי חטין. וזו מותרת היא אם נתן לו חטין. אבל פסוק ה"ן שפוסק לו לתת צהן אסור הואיל ואין לו שמה יוקיר ה"ן ואע"פ שפוסק עמו כשער ה"ן של עכשו וכבר ילא השער. ובגמ' מפרש עעמאל: ג' לרביס דאורייתא. (ט) דרך הלוואה משמע דכתיב (מש"ל כח) מרכה הונו בנשך ובמרכיב: והכתיב נשך כסף ורביס אוכל. את כסף לא חתן לו בנשך ובמרכיב לא חתן אלכך (ט) ומתלקו ל"ל לאחין תרמי נייהו: מי איכא נשך. שנושך את כגון דלוויף. הלווה: מאה. פרוטות במאה ועשרים: מעיקרא. כשהלווה: ו"ולבסוף. כשמשלס: בדנקא. כעמה כסף שהוא שמות לדינר: גנים. נשך ומחסור: אי כפר מעיקרא אולם. אי חשבת להי פרוטות השמא כדמעיקרא הרי נשך והרי מרכיב שהוא יכול ליקח צהם במאה ושכר עשרים: לא נשך איכא. שהלוה יכול לקנותם כעמה זה שזה מעה הלווה: כחומשא. יכול ליקח צהן כסף חומש דינר שהוא יומר על שמות: אין לי. שיהא עובר אלא על לאו של נשך כסף ועל לאו של ריבית באוכל מנין שהוא עובר על הלוואת פירות אף משום לאו דנשך: פ"ל. לא תשך לאחר נשך אוכל. ומקרא זה בלוח נאמר מלאל כתיב לא תשוך לאחר והראשון נאמר במלוח דכתיב לעיל מיניה אל תקח מלוח וגו'. ומיהו שמעת מינה מיהא דשיך לשון נשך באוכל: רבית

מאבוך קרי אנפשיה י' צדיק מצרה נחלץ ויבא י' אחר תחתיו: משהו דקא מרווח לתרעא: ולא יבור את הגריסין דברי אבא שאול וחכמים מותרין וכו': (א) מאן חכמים רבי אחא דתניא רבי אחא מתיר בדבר הנראה: אין מפרכסין לא את האדם וכו' ולא את הכלים: ת"ר "אין משרבטין את הבהמה ואין נופחין בקרביים ואין שורין את הבשר במים מאי אין משרבטין הכא תרגמו מיא דחזירא זעירי אמר רב כהנא מוקפתא שמואל שרא למרמא תומי לסרבלא רב יהודה שרא לכסופי קרמי רבה שרא למידק צרדי שרא לצלומי גירי רב פפא בר שמואל שרא לצלומי דיקולי והא אנן תנן אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים ילא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי פירכום דארם מאי היא י' כי הא דההוא עברא סבא דאול צבעיה לרישיה ולדיקניה אתא לקמיה דרבא אמר ליה זיבגן אמר ליה י' יהיו עניים בני ביתך אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל וזניה יומא חד א"ל אשקין מיא אול חזיריה לרישיה ולדיקניה א"ל חזי דאנא קשיש י' צדיק מצרה נחלץ ויבא י' אחר תחתיו:

הדרן עלך הזהב

איוהו נשך ואיוהו תרביית איוהו נשך והמלוה סלע בה' דינרין סאתים חטין בשלש י' אסור מפני שהוא נשך ואיוהו תרביית המרכב בפירות כיצד י' ללקח הימנו חטין בדינר זהב הכבוד וכן השער עמדו חטין בל' דינרין אמר לו תן לי חטין שאני רוצה למוכרו וליקח בהן יין אמר לו הרי חטין עשויות עלי בשלשים והרי לך אצלי בהן יין ויין אין לו (א): ג' מדשביק לריבית דאורייתא וקא מפרש דרבנן מכלל דאורייתא דנשך ותרביית חזיא מלחא היא והא קראי כתיבי נשך כסף וריבית אוכל ותיסברא דאיכא נשך בלא תרביית ותרביית בלא נשך בלא תרביית ואי היכי דמי אי דאופיה מאה במאה ועשרים מעיקרא קיימי מאה בנקא ולבסוף קיימי מאה ועשרים בדנקא נשך איכא דקא נבית ליה דקא שקיל מיניה מירי דלא יחבי ותרביית ליכא דלית ליה רווחא דדנקא אופיה ודנקא קא שקיל מיניה סוף סוף אי בתר מעיקרא אולת הרי נשך והרי תרביית אי בתר בסוף אולת לא נשך איכא ולא תרביית איכא ותו תרביית בלא נשך היכי דמי אי דאויף מאה במאה מעיקרא קיימי מאה בדנקא ולבסוף מאה בחומשא אי בתר מעיקרא אולת לא נשך איכא ולא תרביית איכא אי בתר סוף אולת הרי נשך והרי תרביית אלא אמר רבא אי אתה מוצא לא נשך בלא תרביית ולא תרביית בלא נשך ולא חלקן הכתוב אלא ילעבור עליו בשני לאוין ת"ר י' את כסף לא חתן לו בנשך ובמרכיב לא חתן אכלך אין לי אלא נשך כסף וריבית באוכל נשך באוכל מנין ת"ל י' נשך אוכל ריבית בכסף מנין חלמוד לומר נשך כסף אמ

משהו דקא מרווח לתרעא: ולא יבור את הגריסין דברי אבא שאול וחכמים מותרין וכו': (א) מאן חכמים רבי אחא דתניא רבי אחא מתיר בדבר הנראה: אין מפרכסין לא את האדם וכו' ולא את הכלים: ת"ר "אין משרבטין את הבהמה ואין נופחין בקרביים ואין שורין את הבשר במים מאי אין משרבטין הכא תרגמו מיא דחזירא זעירי אמר רב כהנא מוקפתא שמואל שרא למרמא תומי לסרבלא רב יהודה שרא לכסופי קרמי רבה שרא למידק צרדי שרא לצלומי גירי רב פפא בר שמואל שרא לצלומי דיקולי והא אנן תנן אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים ילא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי פירכום דארם מאי היא י' כי הא דההוא עברא סבא דאול צבעיה לרישיה ולדיקניה אתא לקמיה דרבא אמר ליה זיבגן אמר ליה י' יהיו עניים בני ביתך אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל וזניה יומא חד א"ל אשקין מיא אול חזיריה לרישיה ולדיקניה א"ל חזי דאנא קשיש י' צדיק מצרה נחלץ ויבא י' אחר תחתיו:

הדרן עלך הזהב

משהו דקא מרווח לתרעא: ולא יבור את הגריסין דברי אבא שאול וחכמים מותרין וכו': (א) מאן חכמים רבי אחא דתניא רבי אחא מתיר בדבר הנראה: אין מפרכסין לא את האדם וכו' ולא את הכלים: ת"ר "אין משרבטין את הבהמה ואין נופחין בקרביים ואין שורין את הבשר במים מאי אין משרבטין הכא תרגמו מיא דחזירא זעירי אמר רב כהנא מוקפתא שמואל שרא למרמא תומי לסרבלא רב יהודה שרא לכסופי קרמי רבה שרא למידק צרדי שרא לצלומי גירי רב פפא בר שמואל שרא לצלומי דיקולי והא אנן תנן אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים ילא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי פירכום דארם מאי היא י' כי הא דההוא עברא סבא דאול צבעיה לרישיה ולדיקניה אתא לקמיה דרבא אמר ליה זיבגן אמר ליה י' יהיו עניים בני ביתך אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל וזניה יומא חד א"ל אשקין מיא אול חזיריה לרישיה ולדיקניה א"ל חזי דאנא קשיש י' צדיק מצרה נחלץ ויבא י' אחר תחתיו:

משהו דקא מרווח לתרעא: ולא יבור את הגריסין דברי אבא שאול וחכמים מותרין וכו': (א) מאן חכמים רבי אחא דתניא רבי אחא מתיר בדבר הנראה: אין מפרכסין לא את האדם וכו' ולא את הכלים: ת"ר "אין משרבטין את הבהמה ואין נופחין בקרביים ואין שורין את הבשר במים מאי אין משרבטין הכא תרגמו מיא דחזירא זעירי אמר רב כהנא מוקפתא שמואל שרא למרמא תומי לסרבלא רב יהודה שרא לכסופי קרמי רבה שרא למידק צרדי שרא לצלומי גירי רב פפא בר שמואל שרא לצלומי דיקולי והא אנן תנן אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים ילא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי פירכום דארם מאי היא י' כי הא דההוא עברא סבא דאול צבעיה לרישיה ולדיקניה אתא לקמיה דרבא אמר ליה זיבגן אמר ליה י' יהיו עניים בני ביתך אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל וזניה יומא חד א"ל אשקין מיא אול חזיריה לרישיה ולדיקניה א"ל חזי דאנא קשיש י' צדיק מצרה נחלץ ויבא י' אחר תחתיו:

תורה אור השלם

1 צדיק מצרה נחלץ
ובא רשע תחתיו
2 את כסף לא חתן לו
בנשך ובמרכיב לא חתן
אכלך
3 לא תשך לאחר נשך
כסף נשך אוכל נשך כל
דבר אשר יכל
דברים כג

מוסף רש"י

יהיו עניים בני ביתך.
לומר אל מרבה עניים
ושמחת לרבות אל הא
עניים מתקומם וישתוף
יתקבל עליהם שכר יאבות
פ"א ח"ה.
הדרן עלך הזהב